

UN LLIBRE CADA MES

LES AVENTURES DEL CAVALLER KOSMAS,
per Joan Perucho. Premi Ramon Llull, 1981.
«Col·lecció Ramon Llull, sèrie novel·la», 4,
Editorial Planeta, Barcelona, 1981.

Després d'uns anys de silenci i d'aparent inactivitat, Joan Perucho ens ha sorprès darrerament amb algunes novetats. *Botànica oculta* i *Museu d'ombres* són llibres que enllacen amb la seva producció inicial de prosas líriques i narratives, concretament *Diana i la mar morta* (1953). Tot plegat ens pot fer pensar que la producció de Perucho ha estat d'una regularitat matemàtica, però que ha topat amb dificultats a l'hora de publicar els seus llibres en català. *Galeria de espejos sin fondo* (1963), per exemple, ha estat recollit a les *Històries apòcrifes* (1974). Ara, amb l'inici d'un procés de normalització i amb l'interès generalitzat per l'imaginar i el fantàstic, sembla que ha arribat el seu millor moment. En el cas de Perucho es produeix una adequació entre el procés de producció i el d'accés al lector. I això ens ho pot demostrar la seva darrera novel·la, *Les aventures del cavaller Kosmas*.

Els materials que componen la novel·la no són completament desconeguts del lector. A *Galeria de espejos sin fondo* hi havia una narració titulada «San Simeón, el estilista y el caballero Kosmas», la qual complementà amb dues més —«Les aventures de Kosmas» i «La bella dama Egèria»— en editar les *Històries apòcrifes*. El fet de trobar-les de costat ja els donava una mínima illació argumental i, de fet, ja hi trobàvem els components bàsics de la novel·la: el protagonista, la trista història d'amor i els viatges. Ara Joan Perucho ha combinat hàbilment aquests elements i, utilitzant un model de novel·la clàssica —la bizantina—, en resulta un relat fantàstic, de fàcil digestió i que reprèn els seus temes més característics.

Tota la producció narrativa de Perucho —ho ha remarcat ell mateix en pròlegs i entrevistes— és plena d'imaginació, d'aïres misteriosos i de cultura. En el cas de *Les aventures del cavaller Kosmas* el lector addicte no pot pas quedar desencisat, perquè retrobarà tots aquests elements que la singularitzen: ciutats inexistents, o bé que les engoleix la terra; bestiaris,

Premi
de novel·la
Ramon Llull
1981

Joan Perucho Les aventures del cavaller Kosmas

Una deliciosa novel·la,
una sorprenent combinació de
fantasia i humor.

Planeta

lapidaris; autòmats fidels i delicats, com ara la cigonya que acompanya Egèria i que recita la Bíblia en quatre llengües; digressions culinàries d'arrels clàssiques (recordem que Joan Perucho i Néstor Luján arriben a la cuina per la literatura, a l'inrevés que Josep Pla); la passió pels llibres. Tot aquest material ens és presentat mitjançant un joc erudit —fals o real, tant se val— per tal de difondre «el teatre i el joc, on l'artifici és el rei» (p. 43).

En aquest cas els elements obsessius de la seva prosa narrativa queden relacionats gràcies a la forma utilitzada, el model que li forneix la novel·la bizantina: el viatge, illació d'«aventures». El viatge s'inicia amb una «estranya excursió arqueològica» en companyia de sant Isidor, i després de l'episodi del concili de Toledo, amb l'enaamorament i la intervenció del diable, esdevé recerca infructuosa de l'amor per part de Kosmas. El viatge és important perquè resulta un periple al voltant d'un mar, el Mediterrani, amb sojorns en els

llocs més significatius que justifiquen la tradició cultural greco-llatina: Cartagena, Toledo, Girona, Cartago, Terra Santa, Constantinoble, Roma, Tarragona i Barcelona, on el cavaller Kosmas lliurarà l'ànima a Déu: els escenaris dels orígens pietosos, filosòfics, polítics, culturals d'una civilització. En el fons pot sorprendre, pot arribar a semblar frívol, que un espai tan dilatat, una panoràmica intel·lectual tan vasta siguin tractats en tan poques pàgines. Això és possible gràcies a l'enfocament irònic que Joan Perucho fa del temps. És un temps mòbil, en el qual es barreja la contemporaneïtat més estricta —Paul Klee, Goethe, Ezra Pound, Àngel Guimerà, sant Antoni M. Claret, etc.— amb considerables salts enrera: un dels personatges recorda haver tingut un diàleg amb Plató. A més, Kosmas gaudeix d'una aparença eternament jove fins que li arriba el moment de la mort. Mitjançant aquest joc irònic amb el temps, Joan Perucho pot farcir el text de «premonicions» i insistir en el fet que indicava abans: el de la unitat d'una cultura al voltant d'un mar, la constatació d'una unitat espacial i temporal.

Cal indicar encara un altre aspecte important del llibre. Malgrat que és dedicat a Álvaro Cunqueiro —el col·lega de Perucho en les lletres peninsulars a l'hora d'enfrontar-se amb el fantàstic—, hi plana també l'ombra de Ramon d'Abadal; gairebé com si la novel·la fos la il·lustració del llibre *Dels visigots als catalans*. Això pel que fa a l'ambient. Però hi ha altres elements que subratllen aquest afany de voler sintetitzar una cultura mediterrània: el voltor/joglar que recita contínuament «romanços de la Garrotxa o del Montsià»; o la dama de qui s'enamora Kosmas, la qual «nua i casta es llençava a la mar i el seu cos es mesurava orsianament, en un equilibri que sols, catorze segles després, seria definit, per la saviesa noucentista, com "la Ben Plantada", la xifra i la suma d'una raça i d'un poble» (p. 118).

La darrera novel·la de Joan Perucho significa, doncs, una proposta de lectura atractiva, en la línia que el caracteritza, de to malenconiós —els finals «atmosfèrics» i inquietants dels capítols— i irònic. Una reflexió sobre els orígens del món en què vivim. — ENRIC BOU.